



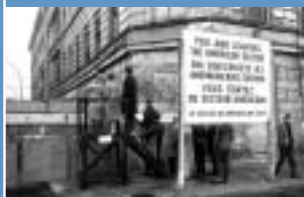
Razumeti novi _____
NATO: _____
predstavitev partnerjem



Vsebina



Stran 4



▶ **Nastanek zveze**

Stran 6



▶ **Preoblikovanje zveze**

Stran 9



▶ **Kako deluje zveza NATO**

Stran 11



▶ **Graditev varnosti prek partnerstva**

Stran 13



▶ **Širitev zveze NATO**

Stran 15



▶ **Pogled v prihodnost**



Uvod

NATO je večino preteklega desetletja posvetil ustvarjanju varnostnih odnosov s številnimi novimi državami partnericami v Evropi in Srednji Aziji in med državami samimi. Čeprav je ključna vloga zaveznitva še vedno zagotavljanje kolektivne obrambe državam članicam, se je NATO preoblikoval tako, da pomaga pri vzpostavljanju večje varnosti v celotnem evroatlantskem prostoru. Danes je zaveznitvo glavna gonilna sila v središču popolnoma novih varnostnih odnosov, ki so nastali na celotnem omenjenem prostoru. Šestinštirideset držav, članic NATO, nekdanjega Varšavskega pakta in celo nevtralnih držav, se danes skupaj usposablja, razpravlja o varnostnih vprašanjih in celo skupaj izvaja operacije v podporo miru.

Vrednost skupnih prizadevanj je očitna. Vse države imajo na voljo strukturo, s katero lahko pripomorejo k širjenju svojih varnostnih interesov. Tako ne potrebujemo nikakršnih majhnih, okorelih zaveznitv niti enostranskih rešitev. Partnerstvo za mir in Evroatlantski partnerski svet temeljita na vključevanju in sodelovanju. Že to dejstvo po mojem mnenju pomeni velik zasuk v primerjavi s preteklostjo in velik prispevek k varnosti prihodnjih generacij.

Lord Robertson
generalni sekretar zveze NATO

Nastanek zavezništva

Po drugi svetovni vojni je Vzhodno in Zahodno Evropo ločevala ideološka in politična delitev hladne vojne. Vzhodna Evropa se je znašla pod prevlado Sovjetske zveze. Leta 1949 je dvanajst držav z obeh strani Atlantika oblikovalo Organizacijo severnoatlantske pogodbe (North Atlantic Treaty Organization - NATO). Prek zveze NATO naj bi kljubovale nevarnosti, da bi Sovjetska zveza poskusila razširiti svoj nadzor, ki ga je imela nad Vzhodno Evropo, tudi na ostale dele celine.

Med letoma 1947 in 1952 je Marshallov načrt zagotovil sredstva za stabilizacijo gospodarstva v zahodnoevropskih državah. Vloga zveze NATO kot političnega in vojaškega zavezništva je bila zagotavljanje kolektivne obrambe pred kakršno koli obliko agresije in ohranjanje varnega okolja za razvoj demokracije in gospodarske rasti. Po besedah tedanjega predsednika ZDA, Harryja S. Trumana, sta bila Marshallov načrt in zveza NATO "dve polovici istega oreha".

Ustanovne članice NATO - Belgija, Danska, Francija, Islandija, Italija, Kanada, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Združene države Amerike in Združeno kraljestvo - so se obvezale, da bodo druga drugo branile v primeru vojaške agresije proti kateri



Prvi sedež zveze NATO v Londonu.



V petdesetih in šestdesetih letih je bil sedež zveze NATO v Parizu.



Sedanji sedež zveze NATO v Bruslju.

koli od njih. Zdelo se je, da so v zgodnjih petdesetih letih mednarodni dogodki, ki so dosegli vrhunec z izbruhom korejske vojne, potrdili strahove Zahoda pred neposrednimi ali posrednimi ekspanzionističnimi težnjami Sovjetske zveze. Skladno s tem so države članice zveze NATO okrepile svoja prizadevanja za razvoj vojaških struktur, potrebnih za uresničitev svoje zaveze h kolektivni obrambi. Vendar je zveza NATO ostala politično vodena organizacija, ki je skrbela za interese vseh svojih članic, v nasprotju z Varšavskim paktom, ki je bil ustanovljen leta 1955, in je bil predvsem orodje sovjetske politične in vojaške prevlade nad Vzhodno Evropo.

S povezavo Severne Amerike in obrambe Zahodne Evrope je zavezništvo pokazalo, da bi bil vsak poskus politične ali vojaške prisile napram Zahodni Evropi obsojen na neuspeh. Obenem je zavezništvo zagotovilo okvir za preprečevanje ponovne oživitve militantnega nacionalizma v Evropi.

Glede na omenjeno je zavezništvo odlično služilo svojemu namenu. Prisotnost severnoameriških sil na evropskem ozemlju na zahtevo evropskih vlad je pripomogla pri odvrčanju Sovjetske zveze od misli, da bi agresija lahko uspela. Poleg tega so sčasoma nekdanje nasprotnice postale zaveznice. Leta 1952 sta se zavezništvu pridružili Grčija in Turčija. Čez tri leta jima je sledila Zvezna republika Nemčija, leta 1982 pa še Španija.

Prek zveze NATO sta Zahodna Evropa in Severna Amerika skupaj branili svojo neodvisnost, hkrati pa dosegli do tedaj najvišjo stopnjo stabilnosti. Dejansko je bila varnost, ki jo je zagotavljal NATO, opisana kot "kisik za blaginjo", ki je postavila temelje evropskemu gospodarskemu sodelovanju in povezovanju. Prav tako je utrla pot k zaključku hladne vojne in delitvi Evrope na začetku devetdesetih let.



▶ Skoraj trideset let je bil Berlinski zid simbol razdeljene Evrope.

Preoblikovanje zavezništva

Med hladno vojno je vlogo in namen zveze NATO jasno določala grožnja, ki jo je predstavljala Sovjetska zveza. Do začetka devetdesetih je po vztrajanju na novo osvobojenih vzhodnoevropskih držav Varšavski pakt razpadel, prav tako pa je razpadla Sovjetska zveza. Ko torej tradicionalnih nasprotnikov ni bilo več, so bili nekateri komentatorji prepričani, da tudi potrebe po zvezi NATO ni več in bo zato treba v prihodnosti bistveno zmanjšati obrambne izdatke in investicije v oborožene sile.

Kljub razpadu Sovjetske zveze so se upi za mir vendarle izkazali za preuranjene. Kmalu je postalo očitno, da se je nestabilnost v nekaterih delih Evrope še povečala, čeprav morda s koncem hladne vojne ni bilo več neposredne vojaške nevarnosti. V nekdanji Jugoslaviji in v nekaterih delih nekdanje Sovjetske zveze so izbruhnili številni regionalni konflikti, ki so jih pogosto podžigale etnične in verske napetosti, in ki so grozili, da se bodo razširili na širše območje. Države članice zveze NATO so kmalu spoznale, da je njihova zavezanost skupni obrambi in sodelovanju, ki so ju vzpostavile prek zavezništva, še vedno najboljše zagotovilo za varnost.



Po končani hladni vojni некоč neverjetno postaja resnično. Takratni generalni sekretar zveze NATO, Manfred Woerner, leta 1990 obiše Moskvo na začetku novih odnosov med Vzhodom in Zahodom.

Čeprav je bila verjetnost vojaške invazije zanemarljiva, pa je bilo treba vzpostaviti nove oblike političnega in vojaškega sodelovanja, da bi se države lahko spoprijele z novimi izzivi, kot so etnični spori, in pospeševale stabilnost in varnost v širši Evropi.

S tem namenom se je NATO v zadnjih desetih letih preoblikoval iz tesno prepletenega zavezništva, odgovornega izključno za kolektivno obrambo, v osrednji element partnerstva držav, ki sodelujejo na širokem področju varnosti. Od leta 1990 dalje so bili vzpostavljeni redni stiki z državami nekdanjega Varšavskega pakta in novimi neodvisnimi republikami

nekdanje Sovjetske zveze, najprej z ustanovitvijo Severnoatlantskega sveta za sodelovanje, ki se je kasneje preimenoval v Evroatlantski partnerski svet, nato pa prek Partnerstva za mir. Naslednja pomembna koraka sta bila vključitev treh novih članic v zvezo NATO - Češke, Madžarske in Poljske ter razvoj sodelovanja z Rusijo in Ukrajino.

Hkrati je v zvezi NATO potekal proces korenitega notranjega preoblikovanja, ki naj bi zavezništvo pripravilo na nove varnostne razmere v Evropi. NATO je začel spreminjati predvsem svoje vojaške strukture in sile, da bi lahko skupaj s svojimi novimi državami partnericami izvajal naloge, povezane s kriznim upravljanjem ter ohranjanjem in podporo miru. Precej pred zaključkom tega procesa je zavezništvo

dejansko že opravljalo vojaške operacije, da bi nadzorovalo in uresničevalo resolucije Združenih narodov v zvezi z nekdanjo Jugoslavijo. Po podpisu Daytonskega sporazuma, ki je končal vojno v Bosni in Hercegovini leta 1995, je zveza NATO odigrala ključno vlogo z ustanovitvijo sil IFOR (Implementation Force - sile za uresničitev) in kasneje sil SFOR (Stabilization Force - stabilizacijske sile) za zagotavljanje izvajanja sporazuma in postavitve temeljev za mir v prihodnosti. Nekaj let kasneje, leta 1999, je zveza NATO posredovala na Kosovu z zračnimi napadi proti Zvezni republiki Jugoslaviji, da bi ustavila množične kršitve človekovih pravic nad kosovskimi Albanci in preprečila širjenje spopadov na tem območju.



► Zaveznice in države partnerice zveze NATO razvijajo različne oblike sodelovanja, med drugim tudi mirovno misijo na Balkanu.

Preoblikovanje zvezništva



Pogajanja med bivšimi nasprotniki so se pričela po končani hladni vojni. Danes države članice zveze NATO in partnerice redno razpravljajo o skupnih varnostnih vprašanjih.

Poleg tega je NATO dal vrsto drugih pobud kot odgovor prihodnjim varnostnim izzivom. Med najpomembnejšimi so: Pobuda za obrambne zmogljivosti (Defence Capabilities Initiative - DCI); razvoj Evropske varnostne in obrambne identitete v okviru zaveznitva (European Security and Defence Identity - ESDI) ter ustanovitev Centra za orožje za množično uničenje, ki naj bi skušal izboljšati sposobnost zaveznitva za odgovor na grožnje, ki jih predstavlja takšno orožje ter preprečiti njegovo širjenje.

Pobuda za obrambne zmogljivosti ni namenjena le zagotavljanju medsebojne povezanosti zaveznic, marveč tudi izboljšanju in posodobitvi njihovih zmogljivosti, da bodo primerne za soočanje z novimi varnostnimi izzivi. DCI članicam omogoča, da se osredotočijo na področja, ki so ključnega pomena za današnje in prihodnje operacije, kot so premičnost sil, njihova logistična podpora ter poveljevanje in nadzor nad njimi.

Namen krepitev evropskega dela zaveznitva z ESDI je ta, da se evropskim zaveznicam omogoči, da prevzamejo večjo odgovornost na področju varnosti in obrambe. S pomočjo sredstev in zmogljivosti zveze NATO bi evropske zaveznice lahko izvajale operacije, v katere zaveznitvo kot celota vojaško ne bi bilo vključeno. Takšne operacije bi lahko na primer potekale pod okriljem Evropske unije. Trenutno potekajo dogovori med zvezo NATO in Evropsko unijo o tem, kako bi to omogočili. Okrepljena vloga evropskih držav bo prav tako pravičneje porazdelila bremena in odgovornosti za varnost med obema stranema Atlantika in tako ustvarila bolj uravnotežene čezatlantske odnose, prilagojene potrebam 21. stoletja.



Kako deluje zveza NATO

Eden od ključev uspeha zveze NATO je njen proces odločanja, ki temelji na soglasju. NATO ne pozna sistema glasovanja. Vse odločitve morajo biti sprejete soglasno. Pred sprejetjem pomembnih odločitev so velikokrat potrebna obsežna posvetovanja in razprave. Čeprav se zunanjemu opazovalcu ta sistem morda zdi počasen in okoren, ima dve prednosti: prvič, spoštuje suverenost in neodvisnost vsake države članice in drugič, ko je odločitev sprejeta, ima popolno podporo vseh držav članic in njihovo zavezo, da jo bodo tudi uresničile.

Najpomembnejši organ odločanja v zvezi NATO je Severnoatlantski svet, v katerem vsako državo članico predstavlja stalni predstavnik na ravni veleposlanika ob pomoči državne delegacije, ki jo sestavljajo diplomatsko osebje in svetovalci. Svet se na ravni veleposlanikov sestaja vsaj enkrat tedensko. Poleg tega potekajo redne seje sveta na ravni zunanjih ter obrambnih ministrov, občasno pa tudi na ravni predsednikov držav in vlad.

Severnoatlantski sveta je v podporo svojemu delu ustanovil številne odbore in skupine za načrtovanje. Ti organi se prav tako sestajajo na različnih ravneh bodisi na političnem sedežu zveze NATO v Bruslju bodisi v različnih državah članicah.



Generalni sekretar zveze NATO, lord Robertson, med predsedovanjem seji Severnoatlantskega sveta.

Na čelu zveze NATO je generalni sekretar, ki je imenovan za približno štiri leta. Generalni sekretar je višji mednarodni državnik iz ene od držav članic.



Kako deluje zveza NATO



Generalni sekretar predseduje sejam Severnoatlantskega sveta in preostalih pomembnih organov zveze NATO ter pomaga pri doseganju soglasja med državami članicami. Pri vodenju vsakdanjih dejavnosti zavezništva mu pomaga mednarodno osebje.

NATO nima lastnih neodvisnih oboroženih sil. Večina sil, ki jih ima na voljo, ostaja v celoti pod poveljstvom in nadzorom posameznih držav članic, dokler jim

slednje ne dodelijo nalog od kolektivne obrambe do novih nalog, kot sta ohranjanje miru in podpora miru. Vloga političnih in vojaških struktur zveze NATO je, da zagotavljajo politično vodenje in skupno vojaško načrtovanje, potrebno za to, da bi vojaške sile posameznih držav lahko opravile omenjene naloge ter organizacijske ukrepe, potrebne za skupno poveljevanje, nadzor, usposabljanje in vaje.



▶ Skupno premaganje novih varnostnih izzivov: vaja amfibijskega izkrcaja portugalskih, francoskih in romunskih vojakov.

Graditev varnosti prek partnerstva

Pomemben namen preoblikovanja zveze NATO je okrepiti varnost in stabilnost z izgradnjo zaupanja in razumevanja med nekdanjimi nasprotniki s pomočjo dialoga in sodelovanja. Prvi korak v tej smeri je bila ustanovitev Severnoatlantskega sveta za sodelovanje leta 1991. Odkar je bil preimenovan v

Ukrajinski vojak pri terenskem usposabljanju.



Večnacionalne sile pri obnovi mostu v Bosni.

Evroatlantski partnerski svet (EAPS), je postal poglobitni forum za posvetovanje in sodelovanje med zvezo NATO in državami nečlanicami. Pristna solidarnost med vsemi državami članicami Evroatlantskega partnerskega sveta se je potrdila tudi s tem, da so zavzele skupno držo proti terorizmu. Z obsodbo terorističnih napadov na Združene države, 11. septembra 2001, so se članice EAPS zaobljubile, da bodo storile vse za to, da izkoreninijo terorizem in potrdile svoje prepričanje, da bodo zmagali ideali partnerstva in sodelovanja.

Leta 1994 je zveza NATO začela s programom Partnerstvo za mir. Gre za pomemben program, ki sodelujočim državam pomaga pri preoblikovanju svojih oboroženih sil in jim tako omogoči prevzem ustrezne vloge v demokratični družbi. Partnerstvo za mir, ki je prilagojeno individualnim potrebam vsake države, ponuja priložnosti za praktično sodelovanje na mnogih področjih ter omogoča udeleženi



Graditev varnosti prek partnerstva



državam, da izberejo iz tega programa dejavnosti, skladno s svojimi varnostnimi potrebami.

Dejavnosti vključujejo vojaške vaje, delavnice, seminarje in usposabljanja. Poseben poudarek je namenjen večji preglednosti vojaških sil in odgovornosti do volilnega telesa. Izkušnje, pridobljene v Partnerstvu za mir, so bistveno prispevale k sodelovanju med državami, ki prispevajo k mirovnim silam, kot je SFOR v Bosni in Hercegovini in KFOR (Kosovo Force - Sile za Kosovo).

Leta 1997 so bile vzpostavljene formalnejše podlage tudi za dvostransko sodelovanje med zvezo NATO in Rusijo ter zvezo NATO in Ukrajino. Ustanovljena sta bila Stalni skupni svet zveze NATO in Rusije ter Komisija zveze NATO in Ukrajine kot sredstvi za lažja redna posvetovanja in razprave o varnostnih zadevah.

Na teh sestankih se je razpravljalo o ohranjanju miru na Balkanu, kriznem vodenju in neširjenju orožja za množično uničenje ter o preoblikovanju vojaške industrije, varstvu okolja in civilnem kriznem načrtovanju. Obe državi sta skupaj s preostalimi državami partnericami sodelovali v prizadevanjih zveze NATO za mir v Bosni in Hercegovini. Zaradi ostrih razhajanj glede odločitve zveze NATO za vojaško posredovanje, da bi preprečila humanitarno katastrofo na Kosovu, je Ruska federacija leta 1999 začasno prenehala sodelovati v Stalnem skupnem svetu zveze NATO in Rusije. Po koncu krize pa je Rusija privolila v to, da prispeva svoje sile k enotam KFOR-ja. Ukrajinske sile so se prav tako pridružile silam KFOR-ja. Sodelovanje in posvetovanja med zvezo NATO in Rusijo so se v okviru Stalnega skupnega sveta nadaljevala leta 2000.



Francoski specialist za mine uči gruzijsko in ameriško mornariško pehoto.



Ruska mobilna bolnišnica na vajah na Islandiji.

Širitev zveze NATO

Že v začetku devetdesetih let je vrsta vzhodnoevropskih držav spoznala, da lahko najbolje uresničuje svoje varnostne interese v prihodnosti s pristopom k Severnoatlantskemu zavezištvu, zato so izrazile svoj namen, da zaprosijo za članstvo. Tri nekdanje države partnerice, Češka republika, Madžarska in Poljska so bile povabljene k začetku pristopnih pogajanj. Marca 1999 so postale članice, s čimer se je število držav članic povečalo na devetnajst. Namen širitve zveze NATO je zagotoviti večjo varnost in stabilnost v Evropi kot celoti in ne predstavlja grožnje nobeni državi. To je zveza jasno dokazala z zavezo, da ne bo namestila svojih enot ali jedrskega orožja na ozemlju novih držav članic.

Na sestanku na vrhu v Washingtonu aprila 1999 so voditelji zveze NATO poudarili dejstvo, da tri nove države članice ne bodo zadnje. Odločitve o naslednjih povabilih v članstvo bodo sprejete predvidoma na naslednjem sestanku Severnoatlantskega sveta na vrhu leta 2002.



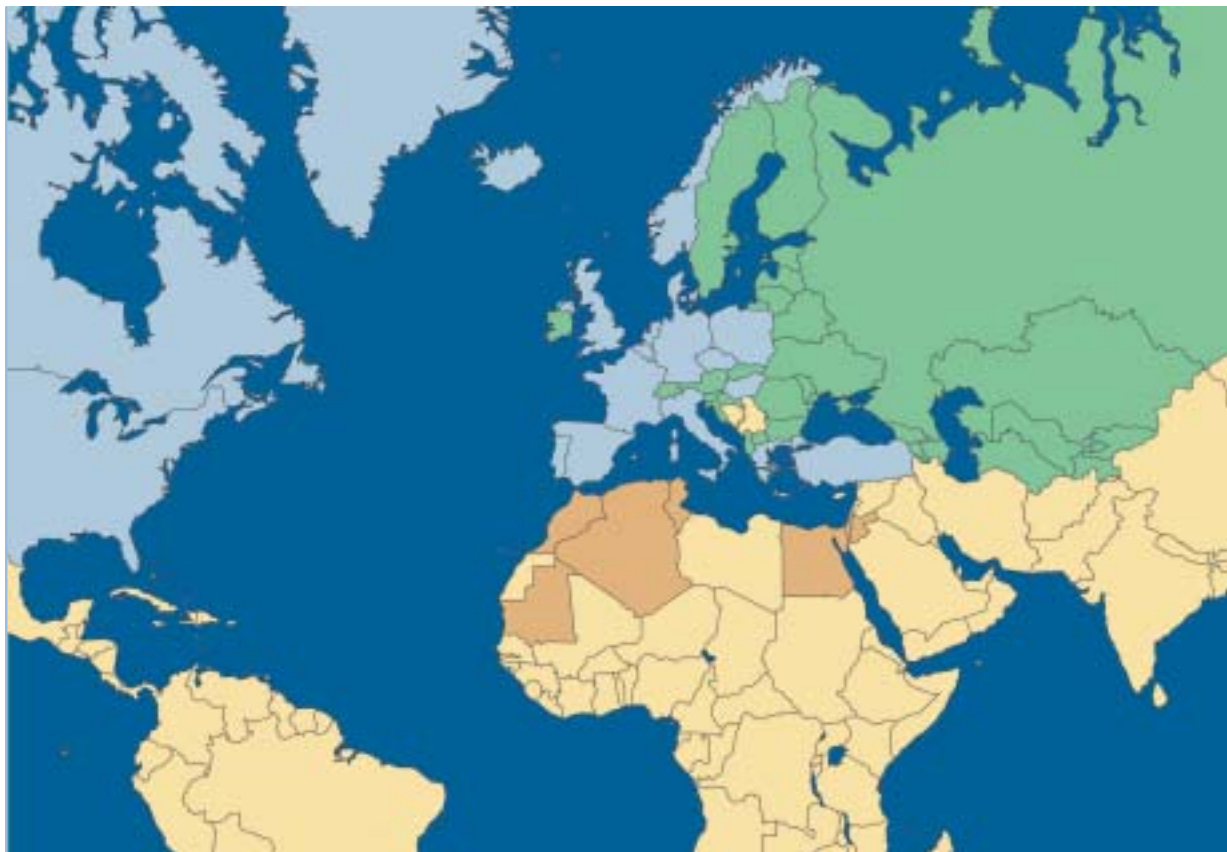
Leta 1999 so tri srednjeevropske demokratične države pristopile k zvezi NATO.

Vlade držav članic zveze NATO so ves čas poudarjale, da širitev zveze nikakor ni cilj sam po sebi, marveč le sredstvo za dodatno širitev območja varnosti. Skladno s tem naj nove članice ne bi imele od članstva zgolj koristi, ampak bi morale tudi same prispevati k skupni varnosti vseh držav članic.

Leta 1999 je zveza NATO uvedla Akcijski načrt za članstvo, da bi zainteresiranim partnerskim državam pomagala pri pripravah na članstvo. Načrt temelji na izkušnjah, ki so jih pridobile tri najmlajše članice v svojih pripravah na pristop k zavezištvu. Kandidatkam za članstvo ponuja praktične nasvete in



Širitev zveze NATO



- ▶ 19 držav članic zveze NATO
- Partnerske države
- Države sredozemskega dialoga

pomoč prek Individualnih programov Partnerstva za mir in se ukvarja predvsem z vprašanji, povezanimi s članstvom. Od kandidatke za članstvo pa se pričakuje, da bodo izpolnile določene politične cilje, vključno z miroljubnim reševanjem ozemeljskih sporov, spoštovanjem demokratičnih postopkov ter pravne

države in demokratičnim nadzorom nad svojimi oboroženimi silami. Načrt ne daje nikakršnega zagotovila glede prihodnjega članstva, vendar državam pomaga, da prilagodijo svoje oborožene sile ter se pripravijo na obveznosti in odgovornosti, ki bi jim jih članstvo v zavezništvu prineslo.



Pogled v prihodnost

Preoblikovanje zveze NATO še ni končano. Gre za stalen proces prilagajanja in spreminjanja, z namenom usposobiti zvezo NATO, da se učinkovito spoprime z novimi varnostnimi izzivi na evroatlantskem območju. Kljub stalnim spremembam bodo poglobljena načela NATO ostala nespremenjena: načelo, po katerem lahko države zagotovijo svojo varnost samo prek skupnega delovanja in predvsem načelo, po katerem sta Evropa in Severna Amerika edinstvena skupnost s skupnimi vrednotami in interesi. Na podlagi teh temeljnih načel bo NATO še naprej igral ključno vlogo učinkovite organizacije za krizno upravljanje in bo trden okvir za sodelovanje pri varnosti na celotnem evroatlantskem območju.



NATO Office of Information and Press /
Bureau de l'information et de la presse de l'OTAN

1110 Brussels / Bruxelles
Belgium / Belgique

Website: www.nato.int
Site web: www.otan.nato.int

E-mail: natodoc@hq.nato.int

Ta brošura je bila sestavljena tako, da predstavi NATO in njegovo politiko bralcem v partnerskih državah. Na razpolago je celo v širokem krogu partnerskih jezikov. Več aktualnih informacij o NATO boste našli na NATO spletni strani na naslovu www.nato.int.